

ROZSUDOK

V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Viery Nevedelovej a členov senátu JUDr. Ľubice Filovej a JUDr. Márie Usačevovej v právnej veci navrhovateľky: **S. M.**, bytom Š. K. č. X. P., P., proti odporkyňi: **Sociálna poisťovňa, ústredie**, Ul. 29. augusta č. 8, Bratislava, **o vdovský dôchodok a sirotsky dôchodok**, na odvolanie odporkyne proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne z 15. novembra 2010, č. k. 14Sd/3/2010-25, v znení opravného uznesenia z 10. januára 2011, č. k. 14Sd/3/2010-34, jednohlasne, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Trenčíne z 15. novembra 2010, č. k. 14Sd/3/2010-25, **m e n í** tak, že rozhodnutie odporkyne číslo X. z 30. júna 2010 o zamietnutí žiadosti o vdovský dôchodok a rozhodnutie odporkyne číslo X. z 30. júna 2010 o zamietnutí žiadosti o sirotsky dôchodok, **p o t v r d z u j e**.

Účastníkom náhradu trov konania **n e p r i z n á v a**.

O d ô v o d n e n i e :

Napadnutým rozsudkom krajský súd zrušil dve rozhodnutie odporkyne číslo X. z 30. júna 2010, ktorými odporkyňa podľa § 74 ods. 1, § 76 ods. 1 a § 293ax zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon“) zamietla žiadosť navrhovateľky o vdovský a sirotsky dôchodok s odôvodnením, že zomretý manžel (otec dieťaťa) E. M. v období desiatich rokov pred dňom smrti (2.5.2007), teda v období od 2. mája 1997 do 1. mája 2007 nezískal potrebnú dobu piatich rokov dôchodkového poistenia pre

vznik nároku na invalidný dôchodok a nárok na tieto dôchodky nevznikol ani podľa § 293ax zákona, ktorý sa vzťahuje len na poistencov invalidného dôchodku. Krajský súd súčasne uložil odporkyňi povinnosť zaplatiť navrhovateľke náhradu trov konania 19,38 €.

Z odôvodnenia rozsudku vyplýva, že krajský súd riešil právnu otázku, či je možné priznať nárok na dôchodkovú dávku podľa predpisov účinných od 1. januára 2010 aj v prípade, ak žiadosť o túto dávku bola podaná pred týmto dátumom. Mal za preukázané, že Ľ. M.. bol rozsudkom Okresného súdu Prievidza z 2. mája 2007, č. k. Nc 133/2001-70, vyhlásený za mŕtveho, pričom za deň jeho smrti bol určený 2. máj 2007. Krajský súd vyslovil názor, že zo žiadneho ustanovenia zákona nevyplýva, že by sa počet rokov dôchodkového poistenia na nárok na invalidný dôchodok ku dňu smrti poistenca mal posudzovať podľa § 72 ods. 1 zákona výlučne v znení účinnom ku dňu jeho smrti. Ak by totiž zákonodarca mal taký úmysel, musel by to výslovne vyjadriť priamo v ustanoveniach § 74 ods. 1 a § 76 ods. 1 zákona, alebo v prechodných ustanoveniach. Podľa jeho názoru v zásade platí, že ak sú splnené podmienky pre vznik nároku na dávku a jej výplatu podľa ustanovení, účinných v čase posudzovania nároku na dávku, nárok na dávku má byť priznaný bez ohľadu na to, či smrť manžela alebo rodiča nastala pred účinnosťou platného znenia zákona alebo až za jeho účinnosti. Z uvedeného dôvodu dospel k záveru, že odporkyňa nepostupovala v súlade so zákonom, keď rozhodla o žiadostiach navrhovateľky podľa § 72 ods. 1 v znení účinnom do 31. decembra 2009 a preto obe preskúmané rozhodnutia zrušil a vrátil odporkyňi na ďalšie konanie s tým, že v ďalšom konaní má riadne zistiť aj dobu dôchodkového poistenia Ľ. M. v období pred 2. májom 1997.

Rozsudok krajského súdu napadla včas podaným odvolaním odporkyňa. Nesúhlasila s právnym názorom krajského súdu. Poukázala na to, že nárok na vdovský, resp. sirotsky dôchodok je v § 74 ods. 1 a § 76 ods. 1 zákona upravený tak, že tento nárok vznikne len po zomrelom, ktorý ku dňu smrti získal počet rokov dôchodkového poistenia na nárok na invalidný dôchodok. Vzhľadom na to, že Ľ. M.. zomrel dňa 2. mája 2007, pre vznik nároku na vdovský a sirotsky dôchodok je potrebné splnenie podmienky potrebnej doby poistenia podľa § 72 zákona v znení účinnom do 31. decembra 2009. Pri posudzovaní splnenia podmienok nároku na dávku je rozhodujúca právna úprava účinná ku dňu, keď nastala sociálna udalosť, s ktorou zákon spája vznik práva a povinnosti. Ak by zámerom zákonodarcu bolo, aby zmena potrebného počtu rokov dôchodkového poistenia, upravená v § 293ax zákona mohla vplývať aj na posudzovanie splnenia podmienok nároku na pozostalostné

dávky, keď poisťná udalosť nastala pred 31. decembrom 2009, musela by byť táto skutočnosť osobitne upravená v prechodných ustanoveniach v súlade s článkom 6 ods. 4 Legislatívnych pravidiel tvorby zákonov. Krajský súd podľa názoru odporkyne nesprávne interpretoval ustanovenia § 293ax zákona. Z uvedených dôvodov odporkyňa žiadala, aby odvolací súd rozsudok krajského súdu zmenil, preskúvané rozhodnutia potvrdil a aby navrhovateľke nepriznal náhradu trov konania.

Navrhovateľka vo vyjadrení k odvolaniu odporkyne žiadala, aby odvolací súd rozsudok krajského súdu potvrdil. Poukázala na to, že nezvestnosť jej manžela nastala 17. októbra 2010 (správne malo byť pravdepodobne 2001), návrh na jeho vyhlásenie za mŕtveho bol podaný 20. júna 2001 a napriek tomu, že po ňom bolo vyhlásené celoštátne pátranie a hľadal ho aj Interpol, nepreukázal sa jeho pobyt ani miesto, kde by žil a pracoval a preto je nezmyselné považovať túto dobu za preukázateľnú. Navrhla, aby odvolací súd rozsudok krajského súdu potvrdil.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací preskúmal napadnutý rozsudok a rozhodnutie odporkyne v rozsahu návrhu na jeho preskúmanie a v medziach odvolania bez pojednávania v súlade s § 250ja ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „O.s.p.“) a dospel k záveru, že odvolanie odporkyne je dôvodné.

Predmetom konania bolo preskúmanie zákonnosti rozhodnutí odporkyne o zamietnutí žiadosti o vdovský, resp. o sirotsky dôchodok z dôvodu nesplnenia podmienky potrebnej doby poistenia.

Podľa § 74 ods. 1 zákona vdova má nárok na vdovský dôchodok po manželovi, ktorý

- a) ku dňu smrti bol poberateľom starobného dôchodku, predčasného starobného dôchodku alebo invalidného dôchodku,
- b) **ku dňu smrti** splnil podmienky nároku na starobný dôchodok alebo **získal počet rokov dôchodkového poistenia na nárok na invalidný dôchodok**, alebo
- c) zomrel v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania.

Podľa § 76 ods. 1 zákona nárok na sirotsky dôchodok má nezaopatrené dieťa, ktorému zomrel rodič alebo osvojiteľ dieťaťa, ak rodič alebo osvojiteľ ku dňu smrti bol poberateľom starobného dôchodku, predčasného starobného dôchodku alebo invalidného dôchodku alebo

ku dňu smrti získal počet rokov dôchodkového poistenia na nárok na invalidný dôchodok, alebo splnil podmienky nároku na starobný dôchodok, alebo zomrel v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania.

Nebolo sporné, že L. M., nar. X., ku dňu smrti nebol poberateľom starobného dôchodku, predčasného starobného dôchodku alebo invalidného dôchodku, nespĺnil k tomuto dňu podmienky nároku na starobný dôchodok a že nezomrel v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania.

Podľa § 72 ods. 1 písm. f/ zákona č. 461/2003 Z. z. v znení účinnom do 31. decembra 2009 počet rokov dôchodkového poistenia na vznik nároku na invalidný dôchodok poistenca vo veku nad 28 rokov je najmenej päť rokov.

Podľa § 72 ods. 1 písm. f/ zákona č. 461/2003 Z. z. v znení účinnom od 1. januára 2010 počet rokov dôchodkového poistenia na vznik nároku na invalidný dôchodok poistenca vo veku

- a) do 20 rokov je menej ako jeden rok,
- b) nad 20 rokov do 24 rokov je najmenej jeden rok,
- c) nad 24 rokov do 28 rokov je najmenej dva roky,
- d) nad 28 rokov do 34 rokov je najmenej päť rokov,
- e) nad 34 rokov do 40 rokov je najmenej osem rokov,
- f) nad 40 rokov do 45 rokov je najmenej 10 rokov,
- g) nad 45 rokov je najmenej 15 rokov.

Nároky na dávky sociálneho poistenia (zabezpečenia) sa posudzujú v zásade podľa predpisov účinných ku dňu, ktorým nastala sociálna udalosť, od ktorej je odvodený nárok na takú dávku.

Podľa prechodného ustanovenia § 293ax zákona, v znení zákona č. 449/2008 Z. z., účinnom od 1. januára 2010,

(1) Poistencovi, ktorému nevznikol nárok na invalidný dôchodok alebo čiastočný invalidný dôchodok podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2010 z dôvodu nezískania potrebného počtu rokov dôchodkového poistenia a ktorý nespĺnil podmienky nároku na starobný dôchodok alebo nebol mu priznaný predčasný starobný dôchodok, Sociálna

poisťovňa na jeho žiadosť znovu posúdi dlhodobu nepriaznivý zdravotný stav a rozhodne o nároku na invalidný dôchodok a o jeho sume podľa zákona účinného od 1. januára 2010.

(2) Ak po posúdení dlhodobu nepriaznivého zdravotného stavu po 31. decembri 2009 je poistenec uznaný invalidný, vznik invalidity sa znovu určí najskôr od 1. januára 2010.

(3) Počet rokov dôchodkového poistenia na vznik nároku na invalidný dôchodok sa zisťuje z obdobia predtým, od ktorého bol určený vznik invalidity po 31. decembri 2009.

Z citovaného ustanovenia vyplýva, že zákonodarca mal v úmysle, aby sa podľa § 72 ods. 1 zákona v znení účinnom od 1. januára 2010 znovu, na základe novej žiadosti posúdili podmienky nároku na invalidný dôchodok iba u tých žiadateľov o invalidný dôchodok, ktorí nespĺnili podmienku potrebnej doby dôchodkového poistenia podľa § 72 ods. 1 v znení účinnom do 31. decembra 2009. Súčasne určil, že vznik invalidity sa znovu určí najskôr od 1. januára 2010. Je teda zrejmé, že zákonodarca týmto prechodným ustanovením novo určil podmienky vzniku nároku na invalidný dôchodok len u tých poistencov, ktorí boli uznaní invalidnými pred 1. januárom 2010, ale nespĺnili podmienku potrebnej doby poistenia pre vznik nároku na invalidný dôchodok. Vznik nároku na invalidný dôchodok podľa § 72 ods. 1 v znení účinnom od 1. januára 2010 však zákonodarca podmienil novým uznaním invalidity, najskôr od 1. januára 2010.

Vznik nároku tak na vdovský ako aj na sirotsky dôchodok je v danom prípade odvodený od splnenia podmienky získania potrebného počtu rokov dôchodkového poistenia na nárok na invalidný dôchodok ku dňu smrti Ľ. M., teda k 2. máju 2007.

Ak by mal zákonodarca v úmysle, aby podmienka potrebnej doby dôchodkového poistenia bola posudzovaná podľa § 72 ods. 1 zákona v znení účinnom od 1. januára 2010 aj v prípade nároku na pozostalostné dávky, potom by musel v prechodných ustanoveniach zákona nárok na vdovský, resp. sirotsky dôchodok upraviť obdobne ako to urobil v prípade invalidného dôchodku v ustanovení § 293ax; to však neurobil.

Pokiaľ teda krajský súd vyslovil názor, že ak sú splnené podmienky pre vznik nároku na dávku a jej výplatu podľa ustanovení, účinných v čase posudzovania nároku na dávku, nárok na dávku má byť priznaný bez ohľadu na to, či smrť manžela alebo rodiča nastala

pred účinnosťou platného znenia zákona alebo až za jeho účinnosti, vzhľadom na vyššie uvedené je tento právny názor krajského súdu nesprávny.

Nárok na vdovský a sirotsky dôchodok v danom prípade odporkyňa posudzovala podľa § 74 ods. 1 a § 76 ods. 1 zákona v spojení s § 72 ods. 1 zákona v znení účinnom do 31. decembra 2009, teda v súlade so zákonom.

Pokiaľ navrhovateľka poukazovala na to, že jej manžel bol nezvestný od roku 2001, na túto jej námietku nemožno prihliadať, lebo za deň smrti L. M. bol právoplatným rozsudkom súdu určený 2. máj 2007 a nie skorší dátum. Určený deň smrti je rozhodný pre posúdenie vzniku nároku na pozostalostné dávky sociálneho poistenia.

Odvolací súd poukazuje na to, že v minulosti predložil Ústavnému súdu Slovenskej republiky návrh na začatie konania o súlade ustanovenia § 72 ods. 1 a 2 zákona s článkom 39 ods. 1 a článkom 55 ods. 1 Ústavy. Ústavný súd Slovenskej republiky uznesením sp. zn. PL. ÚS 39/2011-19 z 2. februára 2011 návrh najvyššieho súdu odmietol ako zjavne neopodstatnený.

Vzhľadom na uvedené mal aj odvolací súd za preukázané, že L. M. v posledných desiatich rokoch pred dňom smrti nezískal potrebnú dobu piatich rokov dôchodkového poistenia pre vznik nároku na invalidný dôchodok ku dňu smrti a preto nárok na vdovský dôchodok a na sirotsky dôchodok v danom prípade nevznikol.

Zákon o sociálnom poistení neobsahuje ustanovenie, ktoré by umožňovalo odstránenie jeho tvrdosti. Súd na odstránenie takej tvrdosti nie je oprávnený.

Z uvedených dôvodov odvolací súd podľa § 250ja ods. 2 vety druhej v spojení s § 220 O.s.p. rozsudok krajského súdu zmenil a rozhodnutia odporkyne pre ich súlad so zákonom potvrdil.

O náhrade trov konania odvolací súd rozhodol tak ako je uvedené vo výroku tohto rozsudku, lebo navrhovateľka nebola v konaní úspešná a odporkyňa trovy nevznikli.

Poučenie: Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 29. marca 2012

JUDr. Viera Nevedelová, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia :

Dagmar Bartalská